

Handläggare
Kajsa Pärke
Telefon: 08-508 21 083

Till
Älvsjö stadsdelsnämnd
2016-02-04

Stockholms miljöprogram 2016-2019

Remiss från kommunstyrelsen (dnr 303-1200/2014)

Förvaltningens förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Per Kjellander
Stadsdelsdirektör

Elisabet Tullgren
Avdelningschef

Sammanfattning

Förslaget till nytt miljöprogram för Stockholm omfattar perioden 2016-2019. Jämfört med innevarande miljöprogram innehåller förslaget flera skärpningar av delmål i linje med kommunfullmäktiges budget 2015. Miljöprogrammets mål, delmål och indikatorer föreslås också tydligare integreras i stadens styrsystem.

Förvaltningen är positiv till förslaget och anser att det är bra att programmet tydligare integreras i stadens budget. Förvaltningen lämnar i remissvaret synpunkter på några av målen och indikatorerna, såsom formuleringar, rapporteringsansvar och målnivåer.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för HR och extern service, i samarbete med verksamhetsområde barn, ungdom och vuxna. Ärendet har behandlats i rådet för funktionshinderfrågor, pensionsrådet och förvaltningsgruppen den 28 januari 2016. Remisstiden sträcker sig till den 8 februari 2016, men Älvsjö stadsdelsnämnd har fått förlängd svarstid till den 9 februari 2016.

Bakgrund

I budget för 2015 uppdrog kommunfullmäktige till kommunstyrelsen att ta fram förslag till miljöprogram för perioden 2016–2019. Det blir Stockholms nionde miljöprogram och kommer att ersätta det tidigare som avsåg perioden 2012-2015.

Sedan 2008 är miljöprogrammet integrerat i stadens system för ledning och uppföljning av verksamhet och ekonomi, ILS. Miljöprogrammet är ett stadsövergripande styrdokument som bryter ned kommunfullmäktiges verksamhetsområdesmål i uppföljbara delmål. Från år 2015 anges i kommunfullmäktiges budget ett övergripande inriktningsmål, Ett klimatsmart Stockholm, för stadens klimat- och miljöarbete. I förslaget till miljöprogram har en av utgångspunkterna varit att miljömålen i miljöprogrammet ska överensstamma med de mål som kommunfullmäktige föreslår för verksamhetsområdet. På så sätt integreras miljöprogrammet bättre i stadens budget.

Arbetet med att ta fram förslaget har skett i en arbetsgrupp under ledning av stadsledningskontoret med stöd av miljöförvaltningen. Representanter för stadens förvaltningar och bolag har medverkat i sex olika miljömålsgrupper som föreslagit nya delmål och indikatorer.

Remissen i sammanfattning

Förslaget till miljöprogram omfattar 6 miljömål som bryts ner i totalt 30 delmål. Till miljömålen föreslås sammantaget 40 indikatorer. Miljömålen, delmålen och indikatorerna föreslås att tydligare integreras i stadens styrsystem för att stärka miljöprogrammets roll ännu mer när staden nu har som inriktningsmål att bli ekologiskt hållbart.

Jämfört med innevarande miljöprogram innehåller förslaget flera skärpningar av delmål i linje med kommunfullmäktiges budget 2015. Inom målet *Hållbar energianvändning* har delmålet om minskade utsläpp av växthusgaser skärpts från 3 ton till högst 2,3 ton per person och år. Ett nytt delmål om energi baserad på solenergi har

tillkommit. Delmålet om energieffektivisering vid ombyggnad av fastigheter har förtydligats.

Staden ska genom energieffektiviseringar minska energianvändningen i den egna verksamheten med minst 10 procent till år 2020. Indikator kopplad till delmålet och där bland andra stadsdelsnämnderna har rapporteringsansvar:

- Köpt energi (GWh)

Inom målområdet *Miljöanpassade transporter* föreslås ett delmål om att biltrafiken ska minska. Trafiken är en av stadens största utmaningar vad gäller växthusgasutsläpp och stadens luft och buller. Det finns också ett nytt mål om att stadens gator ska bli mer attraktiva vistelsemiljöer.

Inom målområdet *Hållbar mark- och vattenanvändning* lyfts ekosystemtjänsternas¹ betydelse fram. Därtill sker ett ökat fokus på stadens vattenområden och deras betydelse för rekreation och miljö.

Inom målområdet *Resurseffektiva kretslopp* lyfts fram hur stadens verksamheter ska förebygga uppkomsten av avfall och om hur det ska tas omhand. En av indikatorerna som föreslås är insamlad mängd matavfall. Stadens mål är att år 2020 ska 70 procent av det uppkomna matavfallet samlas in.

Inom målområdet *Giftfritt Stockholm* redovisas hur miljö- och hälsofarliga ämnen ska minska. I linje med Stockholms stads kemikalieplan 2014–2019 har delmålen om farliga ämnen i upphandlade varor och tjänster respektive byggmaterial förtydligats.

Delmål om säker hantering av kemiska produkter och minskad förekomst av farliga ämnen i förskolemiljön har lagts till. Därutöver föreslås att stadens andel av ekologiska livsmedel som handlas in ska dubblas från nuvarande 25 procent till 50 procent 2019.

Indikatorer där bland andra stadsdelsnämnderna har rapporteringsansvar:

- Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB)

---

¹ Där naturen kan hjälpa staden med att både hantera ett förändrat klimat, stärka stadens miljö och erbjuda möjligheter till rekreation samt behålla en hög biologisk mångfald.

- Andel av stadens förskolor som har genomfört alla åtgärder på nivå 1 enligt kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola

Inom målområdet *Sund inomhusmiljö* redovisas delmål för hur hälsofaror kan minska från bland annat dålig luftkvalitet, luktstörningar, radon, inomhusbuller och de skador som uppstår vid fukt-skador. Nämnden har enligt förslaget inget ansvar att bidra till målet. Indikator där nämnden har rapporteringsansvar:

- Stadens arbetslokaler ska högst inrymma de antal personer som ventilationen är dimensionerad för

Genomförande

Ansvar för genomförandet av miljöprogrammet vilar på samtliga nämnder och styrelser. I en del fall sker genomförandet med stöd av olika riktlinjer. Dessa redovisar hur miljöprogrammet konkret ska genomföras. Ett exempel på det är Kemikalieplanen som redovisar hur staden ska nå delmålen inom målområdet Giftfritt Stockholm.

Delmålen ska brytas ner av respektive nämnd eller styrelse i den årliga verksamhetsplaneringen till nämndmål, egna indikatorer och aktiviteter för att målen ska kunna nås. Stadsdelsnämnderna behöver inte längre ta fram lokala miljöhandlingsplaner.

Kommunfullmäktige förväntas ta beslut om miljöprogrammet i början av år 2016. Det innebär att indikatorer i Budget 2016 kan komma att justeras utifrån samråds- och beslutsprocessen för miljöprogrammet.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till förslaget och anser att det är bra att programmet tydligare integreras i stadens budget. Även förslaget att ta bort kravet på lokala miljöhandlingsplaner är positivt. Det blir mer tydligt om miljömålen arbetas in i verksamhetsplanen.

Förvaltningen anser dock att presentationen av det nya miljöprogrammet inte är särskilt lättillgänglig, med stora, kompakta textmassor och en otydlig presentation av indikatorerna. Programmet ger intryck av att inte vara färdigbearbetat.

Här nedan redovisar förvaltningen sina synpunkter på målen och några av indikatorerna i förslaget till miljöprogram.

Mål 1. Hållbar energianvändning

Målet syftar till att minska klimatpåverkan, effektivisera energianvändningen och växla över till ökad användning av förnybar energi.

Stadsdelnämnden kan i begränsad utsträckning bidra till målet. I de förskolor som förvaltningen hyr av Sisab, står fastighetsägaren för elabonnemanget. Det är positivt eftersom fastighetsägaren har större möjligheter att påverka energiförbrukningen genom investeringar i lokalerna. Förvaltningen står själv för elabonnemanget i femton av de lokaler vi hyr, samt i nio parkanläggningar. Rutiner för sparsam elanvändning i lokalerna kan i viss utsträckning påverka förbrukningen där, men det är framför allt investeringar i energisnålare installationer som påverkar.

Indikatorn för elförbrukning i våra hyrda lokaler var tidigare kWh/kvm, och är nu ändrad till mängd köpt energi i GWh. Att den nya indikatorn anges i GWh beror på att den främst riktar sig till fastighetsägande bolag och andra som köper stora mängder energi. För stadsdelnämnden är kWh en rimligare måttenhet. Förvaltningen är positiv till att indikatorn inte längre anges i relation till lokalytan. Den var svår att mäta, med risk för fel, och innebar att man jämförde lokaler med helt olika förutsättningar, till exempel eluppvärmda lokaler och de med andra uppvärmningsformer. Den nya indikatorn ger i och för sig inte heller så mycket information, eftersom en minskning kan betyda antingen att verksamheterna lyckats spara energi, eller att förvaltningen hyr färre lokaler. Därför är det viktigt att utfallet analyseras och kommenteras.

Mål 2. Miljöanpassade transporter

Övergång till mer kapacitetsstarka och miljöanpassade transportmedel är nödvändigt. Stadsdelnämnden kan påverka främst genom personalens resor i tjänsten. Dessa ska i första hand ske med kollektivtrafik, cykel eller gång. De tjänstebilar förvaltningen har ska vara miljöbilar.

De tidigare indikatorerna om andel miljöbilar, elbilar och andel miljöbränslen har tagits bort. Nu finns inte några indikatorer inom detta mål som direkt riktar sig till stadens egna verksamheter. Förvaltningens ser en risk i att det som inte efterfrågas ges lägre prioritering, och det har stor symbolisk betydelse att stadens verksamheter själva kör med miljöbilar.

Mål 3. Hållbar mark- och vattenanvändning

Nya bostadsområden ska utformas på bästa möjliga sätt och ingrepp och påverkan på ekosystemets funktioner för växt- och djurliv ska minimeras. Vissa av delmålen kan stadsdelsnämnden vara med och påverka som exempelvis att stärka den biologiska mångfalden i nya detaljplaner, samt att ta fram en ny parkplan där tillgången till området med höga rekreations- och naturvärden ökar.

Förvaltningen instämmer i att skötsel av naturområden är viktig men i nuläget finns inga möjligheter att utöka skötseln. För naturreservat kan särskilda medel sökas, men det är tyvärr inte möjligt för andra värdefulla naturområden.

Det är positivt att badvattenkvaliteten vid stadens badplatser ska förbättras, men förvaltningen är frågande till varför stadsdelsnämnderna föreslås ha ett genomförandeansvar för vattenvårdande åtgärder och vattenstatus. Stadsdelsnämnderna har endast ansvar för att badvattenprover genomförs. Förbättrade strandpromenader, rekreativsmöjligheter och även biologisk mångfald i strandmarker är områden där stadsdelsnämnden däremot kan vara bidragande.

En ny indikator är *Andel markanvisningar där ekologiskt relevant grönytekomensation är ett krav*. Exploateringskontoret har rapporteringsansvar. Stadsdelsförvaltningen har tidigare påpekat att det saknas riktlinjer för grönkompensation vid exploateringar på park- och naturmark, och efterlyst sådana. Idag varierar storleken på grönkompensationen framför allt utifrån vilket ekonomiskt överskott som uppstått i ett exploateringsprojekt, snarare än vilka gröna värden som gått förlorade. Om det inte blir något överskott är det svårt att få ut grönkompensation även om det är naturmark som bebyggs. Idag används grönkompensationen främst till upprustning av parker och lekplatser i närområdet. Motiveringen är att antalet invånare i området ökar genom exploateringen och befintliga parker behöver rustas för det. Kompensationen är alltså främst inriktad på de sociala värdena i parkerna. Ekologisk kompensation genomförs endast i mindre utsträckning, helt enkelt eftersom det är svårare att kompensera för förlorade naturvärden.

Stadsdelsförvaltningen anser att indikatorn behöver kompletteras med riktlinjer för grönkompensation och det vore mycket olyckligt om möjligheten försvinner att använda grönkompensationsmedel för att stärka även de sociala värdena i närliggande parker.

Mål 4. Resurseffektiva kretslopp

Uppkomsten av avfall ska om möjligt förhindras men när det uppstår ska det tas om hand på bästa sätt. Utmaningen för Stockholm är att finna smarta insamlingssystem som fungerar i en storstad.

Som verksamhet kan förvaltningen bidra till att uppnå stadens mål att 70 procent av matavfallet ska samlas in för biologisk hantering senast år 2020. Däremot är målet att alla stadens verksamheter ska sortera ut sitt matavfall svårt att uppnå, då inte alla har möjlighet i befintliga soputrymmen.

Förvaltningen är positiv till förslaget att staden ska ta fram ett nät-baserat verktyg för återanvändning av kontorsmöbler. Det kan utökas med alla typer av möbler och utrustning från stadens verksamheter som är i gott skick. En sådan bytesplats kan med fördel läggas på intranätet.

Mål 5. Giftfritt Stockholm

I Stockholms kemikalieplan 2014–2019 beskrivs vilka åtgärder som ska genomföras för att nå ett giftfritt Stockholm på sikt, med fokus på att minska barns exponering. Ett av delmålen i miljöprogrammet är att minska förekomsten av hälsofarliga kemikalier i förskolorna, med följande indikator: *Andel av stadens förskolor som har genomfört alla åtgärder på nivå 1 enligt kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola.*

Miljöprogrammets mål är att 50 procent av förskolorna ska ha genomfört nivå 1 under 2016 och 100 procent 2019. Älvsjö stadsdelsnämnd har en högre ambitionsnivå och har målet att 80 procent ska ha genomfört nivå 1 2016.

Stadsdelsnämnden har prioriterat arbetet med kemikalier på förskolorna, och inventering och utrensning av hälsofarligt material och produkter är påbörjat. Förskolecheferna kommer att få en utbildning om uppdraget. Om miljöförvaltningens webb-utbildning blir klar under 2016, kommer övrig personal att få möjlighet att följa den.

Ett annat delmål är att andelen ekologiska livsmedel som staden köper in ska uppgå till minst 50 procent 2019. Stadsdelsförvaltningen anser att det är möjligt att nå, eftersom flera av förvaltningens verksamheter redan ligger nära eller över det målet. Däremot undrar förvaltningen varför rapporteringsansvaret har flyttats från stadsdelsnämnden till servicenämnden. Hittills har för-

valtningens genomgång av enheternas inköp av ekologiska livsmedel vid rapporteringen, varit ett bra tillfälle att stämma av läget och kontrollera felkonteringar.

En ny indikator är *Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB)*.

De enda anläggningsentreprenader som stadsdelsnämnden genomför är de större parkinvesteringarna. Dessa projektleds alltid av trafikkontoret. Stadsdelsförvaltningen anser att det är viktigt att parkinvesteringar görs med miljögodkända material, men känner inte till systemet Byggvarubedömningen, som ska bedöma byggvarors miljöprestanda. Förvaltningen anser att rapporteringsansvaret för denna indikator bör ligga på trafiknämnden som leder projekten och där sakkunskapen inom området finns.

Mål 6. Sund inomhusmiljö

Hälsorelaterade riskfaktorer som bland annat buller i bostäder och lokaler, dålig luft och höga radonhalter behöver minskas kontinuerligt. Flertalet delmål och indikatorer berör främst fastighetsägande nämnder och bolagsstyrelser.

En indikator berör stadsdelsnämnden: *Stadens arbetslokaler ska högst inrymma det antal personer som ventilationen är dimensionerad för*. Målet är att 100 procent av lokalerna uppnår värdet 2016.

Stadsdelsförvaltningen har inte undersökt vilka möjligheter som finns att få fram de uppgifter som behövs för att kunna beräkna indikatorn. Det är stor risk att arbetet kommer att bli omfattande då uppgifterna inte är lättillgängliga. Det är inte realistiskt att stadsdelsförvaltningen ska hinna gå igenom samtliga lokaler under 2016 och åtgärda där det behövs, därför föreslår förvaltningen att målvärdet för 2016 sänks.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bilaga

Remiss av Förslag till Stockholms miljöprogram 2016-2019.